

1. מערך הארצי לניטור אוויר

המערך הארצי הינו רשת של תחנות לניטור אוויר המוצבות ברחבי המדינה. התחנות מופעלות על ידי גורמים שונים ובהם - המשרד להגנת הסביבה, רשויות מקומיות לרבות איגוד ערים לאיכות סביבה, מפעלי תעשייה גדולים וחברת החשמל, נמלי ים ואוויר וגורמים נוספים המפעילים או המתכננים להקים מקורות פליטה, לרבות עורקי תחבורה ראשיים וגופים נוספים המחויבים להפעיל תחנות לניטור אוויר. מפת תחנות הניטור ורשימת תחנות הניטור מופיעות באתר.

בתחנות הניטור נמדדים מזהמי האוויר השכיחים ביותר בסביבה כגון: חלקיקים נשימים (חלקיקים הקטנים מ- 2.5 מיקרון וחלקיקים הקטנים מ- 10 מיקרון), תחמוצות חנקן/חנקן דו-חמצני, גפרית דו-חמצנית, אוזון ופחמן חד-חמצני באמצעות מכשירי מדידה המאפשרים ניטור רציף. מזהמים אלו מוגדרים ע"י הסוכנות האמריקאית להגנה על הסביבה ונקראים "המזהמים הקריטריונים" (הם מגדירים גם את העופרת הנמדדת באמצעות דיגום סביבתי). מזהמים אלה נמדדים ברוב תחנות הניטור במדינות המפותחות בעולם. מזהמי אוויר נוספים, כדוגמת: בנזן, טולואן, קסילן ואתיל-בנזין (BTX), מימן גופרי ואמוניה, פחמן שחור (BC) וחלקיקים הקטנים מ- 1 מיקרון, הנמדדים בחלק מתחנות הניטור. ברוב המקרים באזורים הסמוכים למקורות בעלי פוטנציאל לפליטות של מזהמי האוויר הללו.

התחנות פועלות לפי הנחיות הממונה להקמה והפעלה של תחנת ניטור אוויר שהיא חלק מהמערך הארצי לפי סעיף 7 (ז) לחוק אוויר נקי, התשס"ח – 2008 (להלן – "הנחיות הממונה"). חלק מהתחנות נמצאות בתהליך של יישום הנחיות הממונה.

2. הדיגום הסביבתי/ דיגום בנקודות נבחרות:

המערך המשלים לתחנות הניטור הוא **נקודות קבועות שאופן בחירתן ומיקומן נקבע בסעיף הבא (נקודות דיגום המוצבות לפרקי זמן מוגדרים מראש או לפי הצורך)** בהם ימדדו מזהמי האוויר להם אין ניטור רציף (להוציא בנזן וטולואן שהדיגום משמש כבקרה השוואתית לניטור הרציף או שאינו קיים בנקודה זו). המזהמים שייבדקו הם אלו המופיעים בתוספת הראשונה לחוק אוויר נקי. המזהמים הנמדדים מופיעים לפי קבוצות והם: מתכות, תרכובות אורגניות נדיפות (כמו בנזן, 1,3 בוטדיאן), פוליארומטים (כבנזו-א-פירן המשמש כסמן לקבוצה), אלדהידים וקטונים (בעיקר פורמאלדהיד). אחת לתקופה (בד"כ שנה) נערכת סריקה רחבה יותר של מזהמים (96 במספר) ובמידה והריכוזים עולים על 10% מערך הייחוס או היעד, מזהם זה מתווסף לרשימת החומרים הנדגמים.

הבדיקות נועדו למטרות הבאות:

- א. אפיון איכות האוויר באזורים שונים בארץ ויצירת בסיס מידע שיאפשר בדיקת מגמות ומעקב על מדיניות המשרד להפחתת פליטות מזהמי אוויר.
- ב. בדיקת ישימות של ערכי איכות אוויר.

אופן בחירת נקודות הדיגום

נקודות הדיגום נבחרו בהתייחס למקורות הבאים: תעשייה, תחבורה ורקע.

- א. עבור התעשייה נלקחו בחשבון מקורות פליטה בעלי פוטנציאל זיהום אוויר גבוה (קצבי פליטה גבוהים וסוג המזהמים הנפלטים) ואזורי תעשייה גדולים (hotspots). נלקחו בחשבון שתי נקודות דיגום ליד כל מקור פליטה גדול: האחת מייצגת ריכוז מרבי ליד מקור הפליטה והשנייה מייצגת ריכוז מרבי באוכלוסייה המושפעת מאותו מקור.
- ב. עבור תחבורה נלקחו בחשבון נקודה בכל מטרופולין בסמוך לצירי תנועה. **הנקודה הנבחרת אמורה לייצג את החשיפה של האוכלוסיה** באזור בעל נפחי תחבורה גבוהים המושפע בעיקר מכלי רכב מונעי דיזל (תחבורה ציבורית: אוטובוסים ומוניות שירות, משאיות).
- ג. עבור הרקע נלקחו בחשבון שתי נקודות רקע, אזורים שאינם מושפעים ממקורות פליטה, אזורים כפריים בצפון ובמרכז.

מיקום נקודות הדיגום מופיע ברשימה נפרדת.